

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ПРИКАРПАТСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТЕФАНИКА**

Факультет історії, політології і міжнародних відносин
кафедра всесвітньої історії

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ІСТОРІЯ АНТИЧНИХ ЦИВІЛІЗАЦІЙ

Рівень вищої освіти – перший (бакалаврський)
Освітня програма 032 “Історія і археологія”
Спеціальність 032 “Історія і археологія”
Галузь знань 03 Гуманітарні науки

Затверджено на засіданні кафедри
всесвітньої історії
протокол № 10 від 6 червня 2024 р.

м. Івано-Франківськ – 2024

1. Загальна інформація	
Назва дисципліни	Історія античних цивілізацій
Викладач (-і)	Волощук Мирослав Михайлович, д. і. н., професор Щербін Лілія Василівна, к. і. н., доцент
Контактний телефон викладача	
Е-mail викладача	myroslav.voloshchuk@pnu.edu.ua lilia.scherbin@pnu.edu.ua
Формат дисципліни	Очний/заочний
Обсяг дисципліни	3 кредити ЄКТС, 90 год.
Посилання на сайт дистанційного навчання	https://d-learn.pnu.edu.ua
Консультації	Вівторок о 15.00.
2. Анотація до навчальної дисципліни	
Курс передбачає вивчення витоків, становлення, розвитку та занепаду найдавніших цивілізацій Європи. Основне завдання навчальної дисципліни полягає у формуванні уявлення про концепт античності, умови і причини становлення стародавньої Греції та Риму, особливості їх розвитку та причини занепаду через призму розгляду та аналізу конкретноісторичних подій та явищ, що відбувались у суспільній, господарській та культурній сфері Стародавньої Греції та Риму.	
3. Мета та цілі навчальної дисципліни	
Мета – вивчення основних подій, фактів з історії античних цивілізацій, основні чинники формування, функціонування та еволюції античних цивілізацій, виявити їх особливі риси та взаємозв'язки; проаналізувати економічні, соціальні, політичні та культурно-етнічні характеристики функціонування античних держав; визначити особливості становлення держав та їх політичного розвитку в Стародавніх Греції та Риму; виявити загальні та особливі риси розвитку античних держав; виробити вміння та навички самостійної роботи студентів із джерелами та історичним матеріалом, науковою літературою та періодичними виданнями, монографічною літературою; формування у студентів системного уявлення про становлення, розквіт та занепад Стародавньої Греції та Риму.	
4. Програмні компетентності та результати навчання	
<p>ЗК 2. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.</p> <p>ЗК 3. Здатність до абстрактного мислення, аналізу і синтезу.</p> <p>ЗК 4. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.</p> <p>ЗК 6. Здатність до пошуку та аналізу інформації з різних джерел.</p> <p>ЗК 7. Здатність виявляти, ставити та вирішувати проблеми.</p> <p>ЗК 8. Здатність застосовувати знання в практичних ситуаціях.</p> <p>Спеціальні (фахові) компетентності (СК)</p> <p>СК 1. Усвідомлення взаємозв'язку між фактами, подіями, явищами і процесами в минулому та сучасності.</p> <p>СК 2. Усвідомлення відмінностей в історіографічних поглядах різних періодів та в різних контекстах.</p>	

СК 9. Здатність працювати з історичними текстами і документами, коментувати, анотувати їх відповідно до певних критеріїв; презентувати і обговорювати результати наукових досліджень.

СК 10. Здатність вільно оперувати спеціальною термінологією.

Програмні результати навчання:

ПРН 1. Знати найважливіші факти історичного минулого українського народу і історії людства загалом, а також мати більш глибокі знання про певний історичний період або проблему.

ПРН 2. Розуміти контекст і причини відповідних історичних подій та використовувати ці знання у професійній діяльності.

ПРН 3. Знати основні підходи до вивчення вітчизняної та світової історії, принципи і методи історичного пізнання, основні типи і види історичних джерел.

ПРН 4. Володіти понятійно-категоріальним апаратом історичної науки, професійно оперувати науковими термінами, прийнятими у фаховому середовищі.

ПРН 5. Вміти працювати з письмовими, речовими, етнографічними, усними, архівними та іншими історичними джерелами.

ПРН 13. Розуміти загальні та специфічні риси історичного розвитку різних регіонів України, Європи та світу, фактори, що зумовлюють різноманіття культур та національних спільнот, ефективно співпрацювати з носіями різних історичних та культурних цінностей.

5. Організація навчання

Обсяг навчальної дисципліни

лекції	12
семінарські заняття / практичні / лабораторні	18
самостійна робота	60

Ознаки навчальної дисципліни

Семестр	Спеціальність	Курс (рік навчання)	Нормативний / вибірковий
2	032 Історія та археологія	1	нормативний

Тематика навчальної дисципліни

Тема	кількість год.		
	лекції	заняття	сам. роб.
Тема 1. Вступ до курсу. Крито-мікенська цивілізація	2		
Тема 2. Гомерівський період в історії стародавньої Греції		2	
Тема 3. Архаїчна Греція VIII – VI ст. до н.е.		2	
Тема 4. Спарта як тип полісу	2		4
Тема 5. Соціально-політична еволюція Афінівського полісу в VII – VI ст. до н. е.			4
Тема 6. Економіка та соціальний розвиток грецьких полісів у V – перш. пол. IV ст. до н.е.		2	4
Тема 7. “Золотий вік” афінівської демократії. Роль Афінівського полісу в історії Греції V ст. до н.е.	2	2	4

Тема 8. Грецька культура античної доби			4
Тема 9. Пелопоннеська війна		2	4
Тема 10. Криза полісної системи			4
Тема 11. Елліністична доба в історії Стародавньої Греції		2	4
Тема 12. Рим царської доби.	2		4
Тема 13. Римська Республіка	2		4
Тема 14. Принципат Октавіана Августа		2	4
Тема 15. Зміцнення системи принципату у I – II ст.		2	4
Тема 16. Пізня Римська імперія	2		4
Тема 17. Римське суспільство і держава у IV ст.		2	4
Тема 18. Падіння Західної Римської імперії			4
	ЗАГ:	12	18
			60

6. Система оцінювання навчальної дисципліни

Загальна система оцінювання навчальної дисципліни	Підсумковий контроль рівня знань та успішності здобувачів відбувається у формі екзамену. Підсумковий бал складається з суми підсумкового балу за семінарські заняття (максимально 20 балів), балу за контрольну роботу (максимально 20 балів) і балу за індивідуальну роботу (максимально 10 балів), оцінки на іспиті (максимально 50 балів) та в сукупності становить максимально 100 балів.
Вимоги до письмових робіт	Написання письмової контрольної роботи є обов'язковим для виставлення підсумкової оцінки. У випадку, якщо здобувач не написав контрольну роботу, він вважається таким, що не виконав усіх видів робіт, що передбачаються навчальним планом за семестр з дисципліни. Контрольна робота включає: 20 тестових питань (по 1 балу за кожне питання).
Семінарські заняття	У ході поточного контролю здійснюється усне та письмове опитування з тем, передбачених для семінарських занять. Також здійснюється контроль самостійної роботи відповідно до визначеної тематики. На семінарському занятті діє такий принцип оцінювання: «відмінно» – здобувач освіти міцно засвоїв теоретичний матеріал, глибоко і всебічно знає зміст навчальної дисципліни, основні положення наукових першоджерел та рекомендованої літератури, логічно мислить і будує відповідь, вільно використовує набуті теоретичні знання при аналізі практичного матеріалу, висловлює своє ставлення до тих чи інших проблем, демонструє високий рівень засвоєння практичних навичок; «добре» – здобувач освіти добре засвоїв теоретичний матеріал, володіє основними аспектами з першоджерел та рекомендованої літератури, аргументовано викладає його; має практичні навички, висловлює свої міркування з приводу тих чи інших проблем, але припускається певних неточностей і похибок у логіці викладу теоретичного змісту або при аналізі практичного матеріалу; «задовільно» – здобувач освіти в основному опанував теоретичними знаннями навчальної дисципліни, орієнтується в першоджерелах та

	<p>рекомендованій літературі, але непереконливо відповідає, плутає поняття, додаткові питання викликають невпевненість або відсутність стабільних знань; відповідаючи на запитання практичного характеру, виявляє неточності у знаннях, не вміє оцінювати факти та явища, пов'язувати їх із майбутньою діяльністю;</p> <p>«незадовільно» – здобувач освіти не опанував навчальний матеріал дисципліни, не знає наукових фактів, визначень, майже не орієнтується в першоджерелах та рекомендованій літературі, відсутні наукове мислення, практичні навички не сформовані.</p>
Умови допуску до підсумкового контролю	Форма і терміни підсумкового контролю визначаються навчальним планом. Студент(-ка) допускається до підсумкового контролю (іспиту) за умови відпрацювання усіх «заборгованостей» та набору 25 і більше балів під час поточного контролю.
Підсумковий контроль	Форма підсумкового контролю – екзамен. Форма здачі екзамену – письмова. Семестровий підсумковий контроль проводиться у формі екзамену. Для того, щоб одержати допуск, необхідно виконати всі види роботи і набрати не менше 25 балів. Підсумковий бал складається з суми підсумкового балу за семінарські заняття (максимально 20 балів), за контрольну роботу (максимально 20 балів) і за індивідуальну роботу (максимально 10 балів) та за іспит (50 балів) та в сукупності становить максимально 100 балів.

7. Політика навчальної дисципліни

Письмові роботи:

Контрольна письмова робота має бути виконана на 18 семінарському занятті.

Академічна доброчесність:

Як викладач, так і здобувач, повинні дотримуватися «Положення про запобігання академічному плагіату та іншим порушенням академічної доброчесності у навчальній та науково-дослідній роботі здобувачів освіти Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника» та Кодексу честі ПНУ <https://pnu.edu.ua/polozhennia-pro-zapobihannia-plahiatu/> У випадку запозичених робіт, відсутності посилань на використані джерела, випадків плагіату, виявів академічної недоброчесності (списування) викладач виставляє негативну оцінку та пропонує повторно виконати необхідний вид роботи.

Відвідування занять:

Відвідування занять та активна участь у роботі семінарів є обов'язковою умовою. Участь у семінарських заняттях може проходити у таких формах: виступ, опонування, рецензія, участь у дискусії тощо.

Політика курсу передбачає перездачу усіх невиконаних завдань в силу запізнь на заняття або пропущених пар без поважних причин. За умови відсутності на лекції чи семінарському занятті, отримання негативної оцінки або ж невчасного виконання індивідуальної роботи визначений день для відпрацювання пропущених аудиторних занять, негативних оцінок та подачі індивідуальних робіт – вівторок, о 15.00 год.

Пропущене заняття здобувач може «відпрацювати» у формі, визначеній викладачем та кафедрою. Як правило «відпрацювання» проходить в усній формі, вирішенні тестових завдань тощо. Під час занять дозволяється користування мобільним телефоном виключно для навчальних цілей.

Неформальна освіта: Можливість зарахування результатів неформальної освіти регламентується «Положенням про визнання результатів навчання, здобутих шляхом неформальної освіти, в Прикарпатському національному університеті імені Василя Стефаника» (введено в дію наказом ректора № 672 від 24.11.2022 р.) https://efund.pnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/172/2023/05/02-07.33_2022-polozhennia-pro-vyznannia-rezultativ-navchannia-

8. Рекомендована література

1. Балух В.О. Історія античної цивілізації: У 3-х т. Т. 1. Стародавня Греція: Підручник. Чернівці, 2008. 794 с.
2. Балух В.О. Історія античної цивілізації: У 3-х т. Т. 2. Стародавній Рим. Підручник. Чернівці, 2008. 848 с.
3. Гесіод. Походження богів. Труды і дні. Щит Геракла. Львів, 2018.
4. Голованов С. О. Історія стародавнього світу : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. істор. спец. Т. 1. Всесвітня історія : в 5 т. Київ, 2016. 472 с.
5. Гомер. Одиссея. Львів, 2022. 544 с.
6. Евріпід. Трагедії. Львів, 2023. 608 с.
7. Платон. Держава. Львів, 2021. 464 с.
8. Плутарх. Порівняльні життєписи. Київ, 2023. 480 с.
9. Раян Г. Голі статуї, товсті гладіатори та бойові слони. Відповіді на цікаві запитання про стародавніх греків і римлян. Київ, 2024. 320 с.
10. Ставнюк В. Історія Давньої Греції. Чернівці, 2022. 552 с.
11. Тит Лівій. Від заснування Міста. Книги I-V. Київ, 2022. 384 с.
12. Шама О. І. Історія Стародавньої Греції і Риму: навч.-метод.посіб. для студ. іст. ф-ту денної і заочної форми навч. Тернопіль : ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2017. 261 с.

Інформаційні ресурси

1. Інститут історії України НАН України <https://history.org.ua/>
2. Наукова бібліотека ПНУ – <http://lib.pnu.edu.ua/>
3. Національна бібліотека України імені В.І. Вернадського – <http://www.nbuv.gov.ua/>

Викладачі Волощук М.М. професор кафедри всесвітньої історії
Щербін Л.В. доцент кафедри всесвітньої історії